

150. výročí založení Spolku českých lékařů v Praze

Slavnostní shromáždění

Oslava 150. výročí založení Spolku českých lékařů v Praze

Oslava 150. výročí založení Spolku českých lékařů ve Velké aule staroslavného Karolina 6. června 2012

Dne 6. června 2012 se na Univerzitě Karlově ve Velké aule staroslavného Karolina konalo slavnostní shromáždění věnované 150. výročí založení Spolku českých lékařů v Praze. Záštitu nad tímto shromážděním převzal rektor Univerzity Karlovy prof. Václav Hampl, jehož zásluhou se setkání konalo v Karolinu. Záštitu dále převzal primátor hlavního města Prahy doc. Bohuslav Svoboda a děkan 1. lékařské fakulty prof. Tomáš Zima.

V čestném předsednictvu zasedl předseda České lékařské společnosti JEP prof. Jaroslav Blahoš a členové současného výboru Spolku prof. Jana Brúnová, prof. Petr Goetz, prof. Miloš Grim, prof. Jiří Horák, prof. Jan Hořejší, prof. Jan Kvasnička, prof. Pavel Pařko, prof. Jiří Raboch, prof. Vladimír Staněk, prof. Richard Škába, prof. Tomáš Trč, prof. Jaroslav Živný a dr. Petr Jánský.

Jednání zahájil a program uváděl prof. Miloš Grim, vědecký sekretář Spolku českých lékařů.

Pozváni byli všichni současní členové Spolku, děkani lékařských fakult Univerzity Karlovy, představitelé České lékařské společnosti JEP, v jejímž rámci Spolek dnes působí, představitelé České lékařské komory, ředitelé pražských nemocnic a výzkumných ústavů Ministerstva zdravotnictví ČR, zástupci odborných lékařských společností ČLS JEP, představitelé Spolku slovenských lékařů v Bratislavě a zástupci Svazu bavorských internistů.

Mezi hosty byli také představitelé a zástupci dalších institucí, které se Spolkem spolupracují, a těch, kteří činnost Spolku sponzorují. Slavnostního setkání se zúčastnili členové Spolku, kteří v minulých letech organizovali jeho činnost a připravovali a koordinovali přednáškové večery.

Jménem výboru Spolku všechny účastníky uvítal prof. Miloš Grim, vědecký sekretář Spolku. Uvítal nejprve prorektora Univerzity Karlovy v Praze prof. Jana Škrhu, který zastupoval rektora prof. Václava Hampla, dále děkany lékařských fakult Univerzity Karlovy, předsedu České lékařské společnosti JEP prof. Jaroslava Blahoše, prezidenta České lékařské komory dr. Milana Kubka, dále prof. Igora Riečanského, předsedu Spolku slovenských lékařů v Bratislavě, a zástupce Svazu bavorských internistů dr. Wolfa von Römera, dr. Hartmuta Stöckleho a prof. Jürgena Zehnera. Dále uvítal Mgr. Danu Juráskovou, ředitelku VFN, a baronku

Slavnostní setkání zahájil prof. M. Grim, vědecký sekretář Spolku. Na snímku zleva: prof. Jan Kvasnička, prof. Vladimír Staněk, prof. Miloš Grim, prof. Jaroslav Živný, prof. Jan Hořejší, prof. Jaroslav Blahoš a prof. Petr Goetz.

Čestné předsednictvo při oslavě 150. výročí založení Spolku českých lékařů v Praze: členové současného výboru Spolku a prof. J. Blahoš, předseda ČLS JEP. Na snímku zleva prof. Jana Brůnová, prof. Jiří Raboch, dr. Petr Jánský, prof. Vladimír Staněk, prof. Jan Kvasnička, prof. Jaroslav Živný, prof. Miloš Grim, prof. Jan Hořejší, prof. Petr Goetz, prof. Jaroslav Blahoš, prof. Richard Škába, prof. Pavel Pafko, prof. Tomáš Trč a prof. Jiří Horák.

Janu Germenis-Hildprandt, jejíž předkové podporovali Jana Evangelistu Purkyně.

Prof. Grim připomenul význam Spolku pro zrovnoprávnění českého jazyka v medicíně a pro vyhranění české identity v lékařství. Byl tím položen základ pro pozdější vznik samostatné České lékařské fakulty. Dále to bylo a stále je úsilí o zlepšování zdravotní péče a podpora vzdělávání lékařů. Nikdy nepřerušená kontinuita tohoto působení Spolku je obdivuhodná a zároveň zavazující.

Römer, předseda Svazu bavorských internistů, připomenul 20 let úspěšné spolupráce a vzájemných kontaktů obou našich společností.

„Spolek českých lékařů v běhu dějin“ byl název slavnostní přednášky doc. Petra Svobodného, ředitele Ústavu dějin Univerzity Karlovy a Archivu Univerzity Karlovy. Doc. Svobodný uvedl historii Spolku do širších souvislostí tehdejší doby. Řada profesních, vědeckých a dalších spolků a politických stran vznikala jako projev parlamentarismu a ústavnosti, které

Prof. Tomáš Zima a prof. Jan Kvasnička

Prof. Jan Kvasnička a prof. Jaroslav Blahoš

Význam Spolku zhodnotil ve svém úvodním projevu předseda Spolku českých lékařů v Praze prof. Jan Kvasnička. Prorektor Univerzity Karlovy prof. Jan Škrha zdůraznil význam autority Jana E. Purkyněho pro založení a činnost Spolku a popřál mu dalších 150 let činnosti. Následoval projev předsedy České lékařské společnosti JEP prof. Jaroslava Blahoše, který ocenil činnost Spolku a jeho náplň, která je aktuální i v současné době. Děkan 1. lékařské fakulty prof. Tomáš Zima vyzdvihl význam pravidelných setkávání organizovaných Spolkem, které umožňují vzájemnou výměnu zkušeností a názorů jak v oblasti vědy a medicíny, tak v otázkách celospolečenských. Zdravice prezidenta České lékařské komory dr. Milana Kubka byla věnována problematice současného zdravotnictví. Ocenil Spolek jako předchůdce dnešní České lékařské komory. Předseda Spolku slovenských lékařů v Bratislavě prof. Igor Riečanský připomněl historickou propojenost a sepětí českých a slovenských lékařů. Dr. Wolf von

umožnila rakouská ústava z roku 1861, která zaručila občanům Českého království moderní občanská práva a svobody.

Jan Evangelista Purkyně působil od roku 1810 několik let jako vychovatel v rodině Hildprandt von Ottenhausen na zámku Blatná. Paní Jana Germenis-Hildprandt své vystoupení uvedla vzpomínkami svého pradědečka, o kterém je známo, že Purkyněho všestranně podporoval.

V další části programu byly předány pamětní medaile a diplomy čestného členství.

Medaile České lékařské společnosti JEP byla udělena předsedovi Spolku bavorských internistů dr. Wolfu von Römerovi. S bavorskými internisty Spolek spolupracuje více než 20 let. Jejich přednášky jsou každoročně součástí programu pondělních přednášek v Lékařském domě a zástupci Spolku jsou pravidelně zváni na sjezdy bavorských internistů. Vědeckému sekretáři Svazu bavorských internistů Dr. Hartmuntu Stöcklemu a dlouholetému členu Svazu ba-

vorských internistů prof. Jürgenu Zehnerovi bylo uděleno Čestné členství ČLS JEP. Toto členství bylo uděleno rovněž předsedovi Spolku slovenských lékařů v Bratislavě prof. Igoru Riečanskému jako ocenění mnohaleté vzájemné spolupráce.

Čestné členství Spolku českých lékařů v Praze bylo uděleno představitelům a vedoucím pracovníkům institucí, které dlouhodobě spolupracují se Spolkem, a členům předsednictva Spolku jako ocenění jejich mnohaleté práce. Ocenění byli: prof. Jana Brunová, prof. Miloš Grim, prof. Václav Hampl, prof. Josef Kautzner, prof. Zdeněk Krška, MUDr. Milan Kubek, prof. Terezie Pelikánová, prof. Ctibor Povýšil, prof. Igor Riečanský, prof. Tomáš Trč a prof. Tomáš Zima.

Medaile ke 150. výročí založení Spolku byla udělena čestným hostům, představitelům spolupracujících institucí a členům Spolku, kteří organizovali a zajišťovali jeho činnost v minulých desetiletích, i těm, kteří připravovali a koordinovali přednáškové večery v posledních letech. Medaile jim bude připomínat historii Spolku a bude závazkem naplňovat jeho poslání i v budoucnosti.

Medaili dále převzali hosté ze Svazu bavorských internistů a prof. Igor Riečanský, předseda Spolku slovenských lékařů v Bratislavě, děkani lékařských fakult: prof. Tomáš Zima, děkan 1. LF UK, doc. Ondřej Hrušák, děkan 2. LF UK, prof. Michal Anděl, děkan 3. LF UK,

Miroslav Kejmar a Sbor Univerzity Karlovy, sbormistr Haig Utidjian

prof. Miroslav Červinka, děkan LF UK Hradec Králové, doc. Boris Kreuzberg, děkan LF UK Plzeň; dr. Milan Kubek, prezident ČLK, prof. Václav Hampl, rektor UK v Praze,

doc. Ludmila Hlaváčková z Ústavu dějin lékařství 1. LF UK, baronka Jana Germenis-Hildprandt, Mgr. Dana Jurásková, ředitelka VFN v Praze, ing. Jiří Michal, emeritní ředitel Zentiva, doc. Petr Svobodný, Ústav dějin Univerzity Karlovy, Eva Ponočná, ředitelka sekretariátu ČLS JEP, doc. Svatopluk Býma, předseda Společnosti všeobecného lékařství, doc. Jan Klíma, in memoriam.

Další medaile byly uděleny zasloužilým členům Spolku, kteří jsou uvedeni v abecedním pořadí: prof. Michael Aschermann, prof. Vladimír Bartoš, prof. Vladimír Beneš st., prof. Jaroslav Blahoš, prof. Jana Brunová, prof. Radomír Čihák, doc. Jaroslav Feyereisl, prof. Miloš Grim, prof. Petr Goetz, prof. Tomáš Hanuš, prof. Jiří Hoch, prof. Jiří Homolka, prof. Jiří Horák, prof. Karel Horký, doc. Jaroslav Hrba, prof. Jan Hořejší, MUDr. Petr Janský, prof. Josef Kautzner, prof. Pavel Klenner, doc. Milada Kohoutová, prof. František Kölbel, prof. Radana Königová, prof. Zdeněk Krška, prof. Jan Kvasnička, MUDr. Václav Lácha, prof. Aleš Linhart, prof. Milan Maccek jr., prof. Josef Marek, prof. Alois Martan, prof. Pavel Pafko, prof. Vladimír Palička, prof. Terezie Pelikánová, prof. Jan Pirk, prof. Ctibor Povýšil, prof. Jiří Raboch, prof. Evžen Růžička, prof. Otto Schück, prof. Vladimír Staněk, prof. Štěpán

Primátor hl. města Prahy doc. Bohuslav Svoboda uspořádal ve své rezidenci na Mariánském náměstí recepci ke 150. výročí založení Spolku českých lékařů. Jménem primátora uvítali hosty náměstek primátora pro oblast zdravotnictví, sociální a bytové politiky Mgr. Ivan Kabický a předseda Spolku prof. Jan Kvasnička

Dr. Hartmut Stöckle (zleva), dr. Wolf von Römer, manželka prof. Jürgena Zehnera, prof. František Kölbel a prof. Jürgen Zehner během recepcie v rezidenci primátora 5. června 2012

Svačina, prof. Richard Škába, prof. Jan Škrha, prof. Jiří Šnajdauf, doc. Jan Šváb, prof. Jiří Tichý, doc. Jan Tošovský, prof. Tomáš Trč, prof. Marek Trněný, prof. Ondřej Viklický, prof. Petr Zvolský, prof. Aleš Žák a prof. Jaroslav Živný.

Následoval koncert. V jeho první části zazněly tři skladby: Trumpet Voluntary D-dur pro 2 trubky a varhany Georga Friedricha Händela, Ave verum pro 2 trubky a varhany W. A. Mozarta a Largo andante D-dur, jehož autory jsou Maurice Greene, William Boyce. Na trubku hrál Miroslav Kejmar, na varhany Jan Kalfus. Ve druhé části koncertu vystoupil Sbor Univerzity Karlovy, který vede sbormistr Haig Utidjian. Na programu bylo několik vět Moravských dvojzpěvů Antonína Dvořáka, výběr z Arménské liturgie Komitase Vardapeta a Hallelujah z Oratoria Mesiáš Georga Fridericha Handela.

Koncert byl oceněn dlouhotrvajícím potleskem a sólisté byli odměněni květinovými dary. Tím byl program ve Velké aule ukončen a následovalo pozvání do Křížové chodby Karolina v přízemí, kde bylo připraveno občerstvení.

Na závěr je třeba uvést, že slavnostnímu setkání v Karolinu předcházela recepcie ke 150. výročí založení Spolku českých lékařů, kterou v rezidenci primátora na Mariánském náměstí pořádal primátor hl. města Prahy doc. Bohuslav Svoboda.

*prof. MUDr. Miloš Grim, DrSc.
vědecký sekretář Spolku českých lékařů*

150 let Spolku českých lékařů a výhled do budoucna

Prof. Jan Kvasnička, předseda Spolku českých lékařů v Praze, zhodnotil význam Spolku v úvodním projevu

Magnificence, pane prorektore Univerzity Karlovy, spectabiles, páni děkani a proděkani lékařských fakult Univerzity Karlovy, pane předsedo České lékařské společnosti, pane prezidente České lékařské komory, pane předsedo Spolku slovenských lékařů, pane předsedo Spolku bavorských internistů, vážení zástupci odborných lékařských společností a Spolků lékařů v České republice, vážení hosté, dámy a pánové.

Sešli jsme se dnes ve Velké aule staroslavného Karolina, abychom společně oslavili 150. výročí Spolku českých lékařů. Jsme poctěni vaší účastí. Spolek českých lékařů založilo před 150 lety pod vedením profesora Jana Evangelisty Purkyně 14 vlasteneckých lékařů, v jejichž čele vynikali internista profesor Bohumil Eiselt a Purkyněho asistent docent Eduard Grégr. Jan Evangelista Purkyně té době již patřil mezi vědeckou medicínskou elitu v Evropě, a mohl tak zaštitit úsilí pražských lékařů o jeho uznání tehdejšími úřady a Sborem doktorů pražské lékařské fakulty. Stanovy Spolku podané pražskému místodržitelství 4. ledna 1861 byly 26. června 1862 schváleny císařem Františkem Josefem I a 16. července téhož roku se konala ustanovující valná hromada Spolku. Prvním předsedou byl zvolen tehdy již 74letý Jan Evangelista Purkyně.

Cílem Spolku bylo 1krát týdně pořádat schůzky s přednáškami z oblasti lékařské vědy v českém jazyce, zprvu v sobotu,

od roku 1864 každé pondělí. Tím mělo být docíleno, aby se čeští lékaři mohli vzdělávat ve své mateřštině. Tato snaha pak vyvrcholila pozdější aktivitou Spolku českých lékařů zajišťující na lékařské fakultě přednášky pro mediky v českém jazyce, dosadit do vedení klinik a ústavů vedle Němců i Čechy a později i při zřízení české lékařské fakulty. Zakladatelé Spolku stáli též při zrodu odborného lékařského časopisu – Časopisu lékařů českých v lednu 1862, který se pak stává jeho oficiálním periodikem a umožňuje dál šířit poznatky lékařské vědy v českém jazyce. Stává se tak dílnou pro tvorbu odborné české lékařské terminologie. Touto obrodou činností se tak Spolek českých lékařů zařadil mezi významné instituce podílející se na rozvoji nejen vědy, ale i kultury našeho národa.

Tradice pondělních přednášek je Spolkem českých lékařů v Praze dodržována do dnešních dnů a nebyla přerušena ani v době okupace Československa, kdy představovala jedinou možnost edukace lékařů a akademické činnosti po uzavření českých vysokých škol, včetně lékařské fakulty v tehdejší protektorátu. Každé pondělí od 17 hodin do 19 hodin jsou v Lékařském domě v Praze v zimním a letním semestru pořádány přednáškové večery Spolku českých lékařů. V jejich přípravě se nyní pravidelně střídají jednotlivé pražské kliniky z fakultních nemocnic, odborné ústavy a oddělení, které zde lékařskou veřejnost seznamují s novinkami v oboru, výsledky své vědecké práce a medicínské činnosti. Takto ve Spolku dochází k širokému propojení informací z různých lékařských oborů. V době, kdy převládá úzká specializace, je tak pravidelným posluchačům nabídnuta jedinečná příležitost získat nové poznatky v celém rozsahu dnešní medicíny.

Jednotlivé přednáškové večery nesou tradičně jména po významných osobnostech, většinou zakladatelů klinik a medicínských oborů v Čechách. Jen namátkou – v lednu začínáme Klausovým večerem gynekologicko-porodnické kliniky 1. lékařské fakulty a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, poté další pondělí následuje Kukulův večer 1. chirurgické kliniky 1. lékařské fakulty a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a týden po něm následuje Charvátův večer 3. interní kliniky 1. lékařské fakulty a Všeobecné fakultní nemocnice atd. Patří sem však i pondělní přednáškové večery pojmenované po zakladatelích klinických pracovišť Fakultních nemocnic v Motole, na Královských Vinohradech a dalších pražských ústavech a zdravotnických zařízeních – je to namátkou Popelkův večer, Kafkův večer, Syllabův večer, Traplův večer, Weberův večer aj. V tomto roce nově třeba Padovcův večer, který uvedl dnešní pražský primátor doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, žák profesora Padovce. Tato jména mají především dnešní mladé generaci lékařů připomenout význam jejich nositelů pro rozvoj české medicíny, vést je k hrdosti na kliniku, kde pracují, a také k odpovědnosti navázat svojí prací na jejich odkaz.

Mimo tyto přednáškové večery má Spolek lékařů ještě své dvě prestižní přednášky – Thomayerovu a Maydlovu. K jejich přednesu jsou pak každým rokem vyzvány významné osobnosti pražské medicíny z oborů interního lékařství nebo chirurgie a dalších příbuzných oborů.

Ve Spolku českých lékařů je nyní evidováno 527 řádných a čestných členů, tímto počtem se tedy Spolek řadí mezi největší lékařské organizace začleněné v České lékařské společnosti JEP. V této době byl v řádných volbách zvolen nový výbor Spolku, který se své funkce ujme v září tohoto roku. Dovolu mi proto, abych zde všem odstupujícím členům výboru, zejména vědeckému sekretáři prof. Miloši Grimovi, na tomto místě poděkoval za jejich obětavou práci pro náš Spolek.

Naše poděkování patří samozřejmě i předsedovi panu prof. Jaroslavu Blahošovi a prezidiu naší zastřešující organizace – České lékařské společnosti JEP. Nejen, že nám tato Společnost poskytuje organizační zázemí, ale také bezplatně poskytuje Spolku přednáškový sál, což umožňuje volný přístup na přednášky nejen pro členy Spolku českých lékařů v Praze, ale i pro další účastníky.

Spolek v posledních 20 letech navázal také mezinárodní spolupráci – se Spolkem slovenských lékařů v Bratislavě a se Spolkem bavorských internistů z Mnichova. Jejich představitelé, pan profesor Igor Riečanský a pan dr. med. Wolf von Römer, pan dr. med Hartmut Stöckle a profesor Jürgen Zehn nás poctili svojí účastí i dnes. Spolek tím sice porušil tradici přednášek v jazyce českém, ale na druhé straně tak umožnil vyslechnout velmi kvalitní sdělení předních odborníků. Na přednáškových večerech Spolku tedy dnes zaznívá i slovenština, nebo němčina či angličtina.

Spolek pokračuje i ve spolupráci s Časopisem lékařů českých. Na jeho stránkách je pravidelně otiskován program jeho přednáškových večerů. Aktivita Spolku jsou tak dokumentovány i pro další generace.

Spolek českých lékařů má stále velmi těsné svazky s Univerzitou Karlovou v Praze. Ta ve Spolku českých lékařů v Praze připomíná každým rokem svým přednáškovým večerem události 17. listopadu, jež se výrazně zapsaly do dějin našeho národa. Velmi si vážíme toho, že pan rektor, profesor Václav Hampl umožnil oslavit toto významné jubileum právě zde, ve Velké aule Univerzity. A pracovníci organizačního oddělení Univerzity děkujeme za pomoc při této akci.

Z celospolečenských aktivit Spolku je také třeba připomenout jeho úlohu při ustanovení České lékařské komory v devadesátých letech 20. století. Jsme rádi, že dnes přišel na naše jubilejní oslavy i její prezident pan MUDr. Milan Kubek.

Garantem akcí našeho Spolku jsou tradičně 1. lékařská fakulta UK a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze. Vítáme zde

dnes jejich představitele – odstupujícího děkana 1. lékařské fakulty profesora Tomáše Zimu, nově zvoleného děkana 1. lékařské fakulty profesora Aleksi Šedo a paní magistru Danu Juráskovou, ředitelku Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Jsme rádi, že mezi pravidelnými posluchači můžeme ve Spolku uvítat i studenty medicíny. Spolkové přednášky byly nyní zařazeny mezi nepovinné předměty výuky na 1. lékařské fakultě UK v Praze.

Přednáškové večery Spolku však navštěvují nadále i starší lékaři, kteří již odešli do důchodu. Spolek jim tak umožňuje nejen aktivní kontakt s dnešní medicínou, ale také se svými kolegy. Plní tak i úlohu společenskou.

Pokud však mám ve svém příspěvku hodnotit dnešní činnost Spolku českých lékařů v Praze, je třeba poděkovat především pořádajícím pražským klinikám a ústavům, které vlastně tvoří jeho dělnou část, zajišťující vlastní úkoly Spolku při vzdělávání lékařů. To je pak stále, i po 150 letech, udržuje v plné aktivitě a doufáme, že tomu tak bude i v budoucnu. Jejich přednostům, kteří jsou koordinátory přednáškových večerů a se svými spolupracovníky každým rokem připravují pro Spolek jeho program, za to patří náš velký dík.

Na závěr mi ještě dovolu poděkovat sponzorům těchto oslav. Byly to především odborné lékařské společnosti ČLS JEP, které nám přispěly největší finanční částkou. Vážíme si toho, že jsou si stále vědomy svých kořenů a chtěly se tak podílet na oslavě 150. výročí založení Spolku českých lékařů, ze kterého vlastně nakonec také vzešly. Děkujeme také za finanční podporu Československé obchodní bance a firmě Novartis. Děkujeme i za zajištění této paní magistře Evě Uhrové.

Vám vážení, děkuji za to, že jste nás dnes poctili svojí návštěvou a děkuji za vaši pozornost.

*prof. MUDr. Jan Kvasnička, DrSc.
předseda Spolku českých lékařů v Praze*

Zdravice

Vážené dámy, vážení pánové, milí hosté,

dovolte mi, abych vás přivítal na půdě Univerzity Karlovy, jedné z nejstarších evropských univerzit, na slavnostním setkání při příležitosti 150. výročí založení Spolku českých lékařů.

Právě zde, ve Velké aule Karolina, naší národní kulturní památky, která je symbolem Univerzity Karlovy, prezentoval lékař a velký český vědec Jan Evangelista Purkyně svůj významný objev. Právě zde, na sjezdu německých přírodovědců a lékařů v roce 1837, jako jeden z prvních na světě přisoudil buňkám jejich stěžejní význam pro život, a položil tak základy buněčné teorie.

O několik let později založila skupina lékařů v čele právě s Janem Evangelistou Purkyně tento spolek – Spolek českých lékařů. Spolek, který se na 150 let, v časech dobrých i v časech zlých, stal důležitou platformou pro rozvoj českého lékařství a významnou platformou vědy u nás. Spolek českých lékařů se tak stal podobně významným pro život českého lékařství jako je buňka významná pro život organismu.

Dovolte mi, vážené členky a vážení členové Spolku českých lékařů, abych vám všem jménem svým i jménem Uni-

Prof. Jan Škrha, prorektor Univerzity Karlovy

verzity Karlovy popřál nejméně do dalších 150 let mnoho úspěchů a radostí.

*prof. MUDr. Jan Škrha, DrSc., prorektor UK
v zastoupení pana rektora prof. MUDr. Václava Hampla, DrSc.*

Prof. Jaroslav Blahoš, předseda České lékařské společnosti JEP

Vážené slavnostní shromáždění,

je pro mne mimořádnou ctí pozdravit vás jménem České lékařské společnosti J. E. Purkyně. Činím tak s radostí proto, že slavným zakladatelem prvního českého lékařského sdružení byl právě Spolek českých lékařů. Tradice začíná dnem 16. července 1862, kdy se sešla první valná hromada, na níž byl Purkyně zvolen prvním předsedou Spolku. Purkyně se svými spolupracovníky internistou Bohumilem Eislem, lékařem a spisovatelem Václavem Staňkem, lékařským fyzikem Eduardem Grégrem a dalšími vytvořili náplň spolku.

Dovolím si uvést alespoň ty body, jejichž dopad přesahuje až do přítomné doby a které mají zásadní význam pro rozvoj naší medicíny.

Purkyně jako vědec formuloval své představy o vědecké podstatě lékařské činnosti, tedy to, co po více než 100 letech se označuje jako „medicína založená na důkazech (evidence based medicine)“. Hlavní roli ve vědecké průpravě přesunuje

lékařským fakultám a Spolku. Purkyně ale vždy upozorňoval, že kromě vědy v medicíně spočívá umění lékaře i v jeho zkušenostech, citu, taktu, bystrosti smyslů, živému zájmu i obratnosti ruky. Dodal, že pěstování vědy má obecný význam i pro vzdělanost českého národa (cit. ze spisu Academia z r. 1863).

Druhým postulátem činnosti lékaře bylo dbát na sociálně-deontologické zásady, opět teprve nedávno zdůrazňované jako sociální determinanty zdraví, jež byly včleněny Světovou zdravotnickou organizací přímo do definice zdraví.

Deontologické principy (kategorie etiky jako nauky o chování a povinnostech) převzal Purkyně ze zkušeností z Francie, kde byl zvolen korespondujícím členem prestižní Francouzské lékařské akademie v Paříži dne 24. února 1835. Dnes jsou tyto zásady shrnuty do komunikačních zásad obratnosti jednání zdravotníků s pacientem.

Purkyně vždy zdůrazňoval individuální přístup lékaře a sestry k pacientovi, tedy to, co dnes označujeme jako personalizovaná medicína.

Význam Spolku pro ČLS JEP je neocenitelný. Zůstává pro nás chloubou i učitelem co do náplně, funkce či struktury. Je vzorem ostatním Spolkům, které jsou našimi organizačními složkami a jejichž význam nebývá vždy doceněn, ačkoliv by mohly ovlivňovat dění v místech kde působí, aniž by byly přitom jakkoliv stranicky či jinak vázané.

Česká lékařská společnost JEP si velmi váží osobností Spolku, velikánů československé a české medicíny, kteří jsou záštitou nejen odborné úrovně medicíny, nýbrž i vzdělanosti a kultury lékařského stavu.

Je mi ctí gratulovat Spolku českých lékařů a jeho vedení k dosavadní činnosti, poděkovat za ni a přát Spolku úspěch v další užitečné práci. Ujišťuji Vás, že předsednictvo ČLS JEP bude i nadále vaši činnost podporovat a pomáhat.

Jsme k tomu vázáni i nadále vzájemnými dobrými kolegiálními vztahy i vaší slavnou tradicí.

*prof. MUDr. Jaroslav Blahoš, DrSc.
předseda České lékařské společnosti
Jana Evangelisty Purkyně*

Prof. Tomáš Zima, děkan 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

Prorektor magnificencens, honorabiles, domine honorate, domini honorati,

je mi velkou ctí, že mohu toto slavnostní shromáždění pozdravit jménem 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Rok 1862 je významným rokem pro českou medicínu i pro české národní obrození. Je významným milníkem, kdy vznikl Spolek českých lékařů a Časopis lékařů českých, jakožto určitý mezikrok k vyvrcholení obrozeneckých snah českého jazyka a české identity. Právě spolková činnost provázaná s časopisem, který vychází dodnes, umožnila vznik českého

názvosloví a české lékařské terminologie a na základě činnosti těchto institucí mohly vznikat i české kliniky a ústavy. V loňské roce jsme si připomněli 130. výročí založení 1. české interní kliniky, před nedávnem vznik 1. české chirurgické kliniky. Tyto kroky umožnily, že se univerzita mohla rozdělit a vzniknout česká část s klinikami a ústavu kde byl pěstován český jazyk a česká lékařská terminologie.

Na těchto krocích má nezměrný podíl právě Spolek českých lékařů v Praze. Je málo institucí, které mají stopadesátiletou historii. Univerzita Karlova patří k výjimkám, ČVUT také, ale vzdělávacích institucí či osvětových spolků je málo. Připomínali jsme si 150. výročí Sokola a příští rok si připomeneme 150. výročí vzniku Spolku mediků českých, který v návaznosti na své učitele a profesory založili studenti české lékařské fakulty naší univerzity.

V jednadvacátém století, kdy jsme zahlceni množstvím informací, se může jevit spolková činnost již jako překonaná, ale není tomu tak. Před 150 lety vedlo pravidelné setkávání na půdě Spolku k výměně zkušenosti a názorů v oblasti vědy a medicíny, ale i k přemýšlení nad otázkami celospolečenskými. Dnešní pravidelné přednáškové večery mohou být naopak využity k zastavení v běžném shonu jako čas setkávání se s kolegy a známými. Žádná komunikační technika nemůže nahradit kontakt člověka s člověkem a vzájemnou diskuzi a tato setkávání umožňují nadto i velmi cenou diskuzi mezigenerační mezi uznávanými a zkušenými odborníky a začínajícími lékaři nebo mediky. Proto Spolku českých lékařů nelze nepopřát minimálně 150 dalších úspěšných let v české medicíně a zdravotnictví. A přeji v tom hodně zdaru a úspěchů

*prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.
děkan 1. lékařské fakulty UK v Praze*

Vážené kolegyně a kolegové,

Spolek českých lékařů byl jak známo založen skupinou pokrokových lékařů, v jejichž čele stál Jan Evangelista Purkyně – vědec světového formátu a to v roce 1862 jako výraz profesní i národní emancipace českých lékařů. Spolek jako první česká profesní lékařská organizace sehrál spolu s Časopisem lékařů českých mimo jiné i významnou úlohu při formování profesní lékařské samosprávy, tedy komory.

Spolek českých lékařů se svojí 150 let trvající historií představuje dnes úctyhodný příklad tradice a kontinuity, která tolik chybí České lékařské komoře a která je v podmínkách naší země hodnotou vůbec velmi vzácnou.

Spolek českých lékařů však s naší komorou spojují nejen společné tradice, ale především sdílení stejných ideálů a hodnot: odbornosti, svobody a humanismu. Tyto hodnoty formující etiku lékařského povolání nejsou ničím samozřejmým, jde o ideály, za jejichž udržení musíme stále bojovat. Nebezpečí, jež tyto hodnoty ohrožují, sice v současnosti nejsou tak průhledná jako za Bachova absolutismu, který bránil samotnému vzniku organizace českých lékařů, nebo za komunistického režimu, který nezákonným aktem zlikvidoval profesní lékařskou samosprávu, avšak i dnes platí, že pokud nebudeme tyto ideály pěstovat a bránit, pak zmizí, rozplynou se.

Na prvním místě si dovoluji zmínit odbornost a erudici lékařů, kterou udržuje celoživotní vzdělávání garantované komorou, v němž právě pravidelné přednáškové večery organizované Spolkem českých lékařů mají své pevné místo. Erudice a kompetence lékařů jsou bohužel dnes ze strany politického establishmentu opakovaně zpochybňovány. Objevují se tak snahy nahrazovat lékaře méně kvalifikovanými odborníky. Ministerstvo vydává vyhlášky snižující požadavky na množství zdravotního personálu a ignorující přetížení lékařů přesčasovou prací. Politici snižují nároky na kvalifikaci lékařů. Možnost, aby praktický lékař pracoval zcela sa-

Dr. Milan Kubek, prezident České lékařské komory

mostatně po pouhých 3 letech praxe, představuje stejné znevážení naší profese jako nápad, aby lékař mohl vykonávat funkci primáře hned po atestaci, tedy bez potřebné praxe... Cílem těchto nápadů není nic jiného než snaha ušetřit peníze, a to i za cenu snižování kvality a bezpečnosti lékařské péče.

Druhou hodnotou, za kterou už v zájmu našich pacientů stojí za to bojovat, je svoboda a autonomie lékaře v jeho rozhodování o léčbě pacienta. Naši svobodu stále více omezují zdravotní pojišťovny, které by nám s cílem ušetřit nejraději diktovaly, jak smíme a jak nesmíme své pacienty léčit. Naši autonomii však omezují též manažeři – lidé bez zdravotnického vzdělání, kteří na rozdíl od nás nenesou odpovědnost za zdravotní stav pacientů. Nejnebezpečnější jsou však neschopní a zbabělí politici, kteří přenášejí zodpovědnost za finanční problémy zdravotnictví na lékaře tím,

že nastavují takové regulační mechanismy, které přímo nutí lékaře k tomu, aby svévolně, bez zákonné opory a na vlastní riziko omezovali oprávněné nároky pacientů.

Třetí hodnotou, kterou bych rád zmínil, jsou ideály humanismu, sociální spravedlnosti a povinnost chránit práva slabších, tedy našich pacientů. My lékaři respektujeme etické imperativy našeho povolání a nesmíme se nechat ani ekonomickým, ani politickým tlakem přinutit k tomu, abychom onen nezbytný vztah důvěry mezi lékaři a pacienty v duchu současných zákonů zredukovali na pouhý obchodní vztah podavačů a kupujících nějakých služeb.

Vážené kolegyně a kolegové, Česká lékařská komora, jejímž jménem mám tu čest k vám hovořit, se snaží plnit

Veľavážené slávnostné zhromaždenie, ctení členovia
Spolku českých lékařů v Praze,

dovoľte, aby som poďakoval vedeniu spolku českých lekárov na čele s predsedom prof. MUDr. Janom Kvasničkom, DrSc. a prof. MUDr. Milošom Grimom, DrSc., vedeckým sekretárom za pozvanie k účasti na slávnostnej schôdzi venovanej 150. výročiu založenia vašej výnimočnej inštitúcie, ktorá zohral nazzastupiteľný úlohu nielen na poli českého medicínskeho života, ale aj celého národne obrodeneckého hnutia v Čechách na Morave.

Výstúpenie na pôde staroslávneho Karolína s pozdravom od členov Spolku slovenských lekárov v Bratislave (SLL) a od vedenie Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS) je pre mňa veľkou čťou a výnimočne vzácnou príležitosťou, aby som cez historické reminiscencie aspoň útržkovite tiež pripomenul historickú prepojenosť a spáťosť českého a slovenského lekárstva. Je tomu 391 rokov, čo bol na Staromestskom námestí v Prahe po bitke na Bielej hore spolu a význačnými českými vlastencami popravený Ján Jessenius, pôvodom z Turca, rektor Pražskej a predtým Wittenbergskej univerzity, osobný lekárik cisára Rudolfa II., ktorý vykonal v Prahe v roku 1600 verejnú pitvu, prvú v strednej Európe. Nemožno nezdôrazniť podiel českej lekárskej fakulty Univerzity Karlovej a vplyvu pražského prostredia na úrovni medicíny na Slovensku a na udržaní národného povedomia na sklonku 19. storočia, kedy pri vystupňovanom maďarizačnom útlaku hrozila slovenskému národu smrť. Väčšina absolventov medicíny sa vtedy veľmi aktívne zúčastnila tiež na politickom a kultúrnom živote Slovenska v čase Rakúsko-Uhorskej monarchie a stáli pri vzniku Československej republiky, menovite: Vavro Šrobár, univerzitný profesor, minister, známi spisovatelia: Ladislav Nádaši-Jége, Matej Bencúr (Martin Kukučín), Dušan Makovický, osobný lekárik L. N. Tolstého a ďalší. V rokoch prvej ČSR sa počet Slovákov, ktorí promovali na Lekárskej Fakulte UK, podstatne zvýšil, uvediem aspoň chirurga prof. K. Šišku, predsedu SAV a 1. podpredseda ČSAV a niektoré osobnosti, ktoré sa neskôr stali predsedami (SSL), boli to profesori Filo, Blaškovič, Ondrejčka, Niederland (dlhoročný predseda Slovenskej lekárskej spoločnosti).

Najvýznamnejší medzník vo vývoji medicíny na Slovensku predstavuje založenie prvej slovenskej univerzity – J. A. Komenského v Bratislave a jej prvej fakulty Lekárskej v roku 1919 na podnet českých lekárov. Hlavný iniciátor prof. Kristián Hynek, 1. rektor univerzity a 1. prednosta internej kliniky bol v roku 1920 zakladateľom nášho Spolku slovenských lekárov v Bratislave, viedol spolok v rokoch 1921–1930 (až do odchodu do Prahy) a navrhol vytvorenie najstaršieho odbor-

ulohu garanta kvality a strážce etiky výkonu lékařského povolání a nebojíme se ani toho, za cenu konfliktů s politickou reprezentací hájit oprávněné profesní zájmy svých členů – lékařů. A byl to opět Spolek lékařů českých a jeho aktivní členové, kdo napomohli významnou měrou k obnovení České lékařské komory v roce 1991. Tak tedy nejenom za prosazování našich společných ideálů, ale i za zásluhy o vznik naší profesní samosprávy, bych rád Spolku českých lékařů poděkoval a popřál mu další desítky úspěšných let.

*MUDr. Milan Kubek
prezident České lékařské komory*

Prof. Igor Riečanský, predseda Spolku slovenských lekárov v Bratislavě

ného lekárskeho časopisu na Slovensku – Bratislavských lekárskech listov v roku 1921. Vo výbore SSL zasadali poprední predstavitelia československej medicíny ako prof. Špilka, prof. Kostlivý, prof. Brdlík, prof. Mysliveček, prof. Netoušek, prof. Polák, prof. Šumbal a ďalší.

Je teda nespochybniteľnou historickou danosťou, že zdroj novodobého slovenského lekárstva je výsledkom nezištnej materiálnej a duchovnej pomoci bratského českého národa.

Spolkov slovenských lekárov sa trvale hlási k týmto tradíciám a koreňom svojho vzniku. Nesmierne si vážime terajšie blízke vzťahy medzi Spolkom českých lekárov a SLL, za čo chcem vysloviť vďaka členom výboru Spolku českých lekárov, menovite predchádzajúcemu predsedovi prof. MUDr. Fr. Kólbolovi, DrSc. a súčasnému predsedovi prof. MUDr. J. Kvasničkovi, DrSc. Vyjadrením uznania za zásluhy a rozvoj slovenskej medicíny je najvyššia pocta SLS – zlatá medaila „Propter merita“, ktorú udelilo prezídium SLS na náš návrh Spolku českých lekárov v Prahe.

V meneťmer 4000 členov SSL v Bratislave prajeme na Spolku českých lékářů do nasledujících rokov prajeme nepre-
rušené úspešné pokračovanie činnosti, rozvíjanie inšpiratív-
neho odkazu jeho zakladateľov a bohatých tradícií, aby spol-
ok aj v budúcnosti patril medzi popredné organizačné, odborné
a vedecké zložky Českej lékařské společnosti J. E. Purkyně.

prof. MUDr. Igor Riečanský, CSc.
predseda Spolku slovenských lakárov v Bratislave

Ansprache anlässlich des 150. Geburtstages der Tschechischen Ärztesgesellschaft in Prag

Sehr geehrte Damen und Herren, sehr geehrter Herr Präsident, lieber Jan Kvasnicka,

zunächst darf ich mich auch im Namen von Dr. Stöckle und Prof. Zehner für die Einladung zu Ihrem 150. Jubiläum des „Vereins der Tschechischen Ärzte in Prag“ sehr herzlich bedanken. Ich überbringe Ihnen die Gratulation und die besten Wünsche der „Vereinigung der bayerischen Internisten“.

Wenn ein Verband 150 Jahre Bestand hat - und das in politisch schwierigen Zeiten in Europa – dann hat er seine Existenzberechtigung mehr als bewiesen. Ich bin mir sicher – Jan Evangelista Purkinje wird als Gründer dieser Vereinigung mit Stolz auf diesen Tag herabsehen.

Schon seit 1990 besteht der Wille von Seiten der tschechischen Internisten und der bayerischen Internisten eine Gedankenaustausch und Fortbildungsveranstaltungen zwischen den beiden Ländern zu organisieren. 1994 erfolgte eine Arbeitstagung in Prag und 1995 in München, die sich mit ärztlichen Strukturen im Krankenhaus und in den freien Praxen, sowie über Organisationen – wie kassenärztliche Vereinigungen, Bundesärztekammern, aber auch über Sinn und Inhalt freier Verbände wie Marburger Bund, BDI, VBI oder Hartmannbund befasste. Ab 1996 erfolgte jährlich eine Fortbildungsveranstaltung in Prag über aktuelle Themen in der Inneren Medizin. Im Herbst waren die Vorsitzenden Ihres Verbandes zum bayerischen Internistenkongress in München geladen und haben mit ihren Diskussionsbeiträgen diese Veranstaltungen bereichert. Durch das gesellschaftliche Begleitprogramm haben die bayerischen Internisten Prag kennen und lieben gelernt und vice versa haben die tschechischen Internisten in Bayern eine zweite Heimat gefunden.

Im Verlauf der Jahre sind enge freundschaftliche Beziehungen entstanden, die das gegenseitige Verstehen gefördert haben. Wir denken an alle, die hier maßgeblich mitgewirkt haben: Auf tschechischer Seite: Prof. Vladimír Puchmayer mit Prof. Severin Daum als Initiator, Prof. František Kölbl und Prof. Jan Kvasnicka.

Sie wurden alle 1997 mit dem Goldenen Ehrenzeichen der Vereinigung der bayerischen Internisten ausgezeichnet. Seit 2008 wirkt Prof. Miloš Grim im Team der tschechischen Ärzte mit.

Dr. med. Wolf von Römer, předseda Svazu bavorských internistů

Auf der Bayerischen Seite haben vor allem: Dr. Hartwig Holzgartner, Dr. Hartmut Stöckle, Prof. Jürgen Zehner, Prof. Manfred Schattenkirchner, Prof. Wolfram Delius

Dr. Henner Kraus, Dr. Wolf von Römer Verdienste an der Entwicklung dieser Freundschaft. 1997 haben daher Hartmut Stöckle, Manfred Schattenkirchner und Jürgen Zehner im Jahr 2000 Gerd Guido Hofmann, Wolf von Römer die Ehrenmitgliedschaft im „Verein der Tschechischen Ärzte in Prag“ erhalten, was alle Ausgezeichneten als große Ehre empfinden.

Die Beziehungen zwischen Tschechien und Deutschland sind heute als gut und freundschaftlich zu bezeichnen und die Zusammenarbeit und Entwicklung in der EU ist erfreulich und zukunftsweisend. Wir wollen diese Entwicklung entschieden weiter fördern.

Wir wünschen Ihrem Verband viel Erfolg und freuen uns auf weiter gute Zusammenarbeit.

Dr. med. Wolf von Römer

Spolek českých lékařů v běhu dějin

Nedlouho po vzniku samostatné Československé republiky ironizoval Ferdinand Peroutka v knize úvah o povaze českého národa *Jací jsme* podivuhodnou skutečností, že se jeho současníci rádi chlubí tím, že jsou hrdými potomky Jana Žižky, ale zamlčují banální pravdu o tom, že jsou dětmi spordádaných občanů z doby panování Františka Josefa.¹ I dnes, na počátku druhého desetiletí 21. století, je trochu s podivem, jaký význam pro nás má naše češství a odkaz velkých postav pozdní fáze národního obrození druhé poloviny 19. století, například Jana Evangelisty Purkyně nebo Miroslava Tyrše.

V roce 2012 oslavujeme postupně 150. výročí Spolu českých lékařů, Jednoty českých matematiků a fyziků, tělovýchovné jednoty Sokol nebo udělení spolkového praporu s heslem „Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti“ pěveckému sboru Hlahol.² Pro české vědce, lékaře, sportovce, umělce a tak dále jsou to jistě významná výročí jejich profesních nebo zájmových skupin. Stejně tak mohou být na své intelektuální a umělecké elity právem hrdí všichni ostatní Češi a Češky, počínaje již zmíněnou generací loajálních občanů konstitučního Rakouska a konče námi samotnými, vyrovnávajícími se rozpačitě s novou identitou evropskou.

Co je ale méně známé a neprávem opomíjené, jsou širší okolnosti vzniku českých profesních, vědeckých a dalších spolků a také moderních politických stran na počátku šedesátých let 19. století. Ze srovnání s letošními oslavami stále velmi aktivních partikulárních společenství (ve smyslu oborovém i národnostním) se jeví jako zdánlivě méně významné loňské připomenutí 150 let moderního parlamentarismu a ústavnosti v českých zemích.³ Byla to ale právě rakouská ústava z roku 1861, která zaručila občanům Českého království moderní občanská práva a svobody. První roky šedesátých let se právě proto staly svědkem vlny zakládání spolků, oborově a současně národně orientovaných.

V čele snah o rozvoj lékařské vědy a lékařské profese v českých zemích stál v té době již po řadu let doyen oboru Jan Evangelista Purkyně. Ačkoliv patřil k evropsky uznávaným vědcům, proslulým především během svého pobytu v tehdejší pruské, jazykově německé Breslau, zasazoval se zvláště od počátku padesátých let o rozvoj stavovských institucí a šíření vědeckých poznatků výslovně v českém jazyce. Politického uvolnění k realizaci jeho námětů však využily až mladší generace lékařů, kteří zaštitěni Purkyněho autoritou na přelomu let 1861 a 1862 stáli u založení Spolku českých lékařů i Časopisu lékařů českých a o dvě desetiletí později také u vyvrcholení snah Purkynovy i své generace o výuku medicíny v rodném jazyce. Zásluhy o vznik dnes nejstarší kontinuálně fungující lékařské organizace a časopisu v českých zemích tak měli vedle ideového otce J. E. Purkyně především jejich skuteční zakladatelé, mezi nimi lékaři medicíny Bohumil Eiselt, Eduard Grégr, Václav Staněk a Josef Podlipský. Po několika měsících příprav byl v červnu roku 1862 schválen program i stanovy spolku, na jehož ustavující valné hromadě 16. července 1862 byl Purkyně zvolen

Doc. Petr Svobodný, ředitel Ústavu dějin Univerzity Karlovy a Archivu Univerzity Karlovy

předsedou. První číslo Časopisu lékařů českých vyšlo již předtím, v lednu téhož roku.

Vlastní dějiny spolku a časopisu byly podrobně zpracovány, publikovány a prezentovány jak odborné veřejnosti historické nebo lékařské, tak širšímu publiku při předchozích významných výročích.⁴ Proto jsem pro svou přednášku o Spolku českých lékařů v běhu dějin zvolil místo výčtu dat a osobností nebo místo hodnocení významu spolku a jeho časopisu v jednotlivých obdobích národních dějin i dějin medicíny trochu jiný pohled.

Význam určité historické události, období dějin, instituce, osobnosti, vědeckého objevu a tak podobně pro jejich současníky, pro další vývoj i pro současnost nohou profesionálně prostudovat, interpretovat a prezentovat především (i když ne výhradně) historici. Současně ale mnohé z historických jevů tvoří významnou a samozřejmou součást povědomí o minulosti určitého společenství, obvykle národa či jinak definované společenské skupiny. „Všeobecně známé“ a „uznávané“ klíčové součásti takového povědomí, například uzlových událostí a období národních dějin, jsou jedním ze současných směrů historiografického bádání nazývané „místa paměti“.

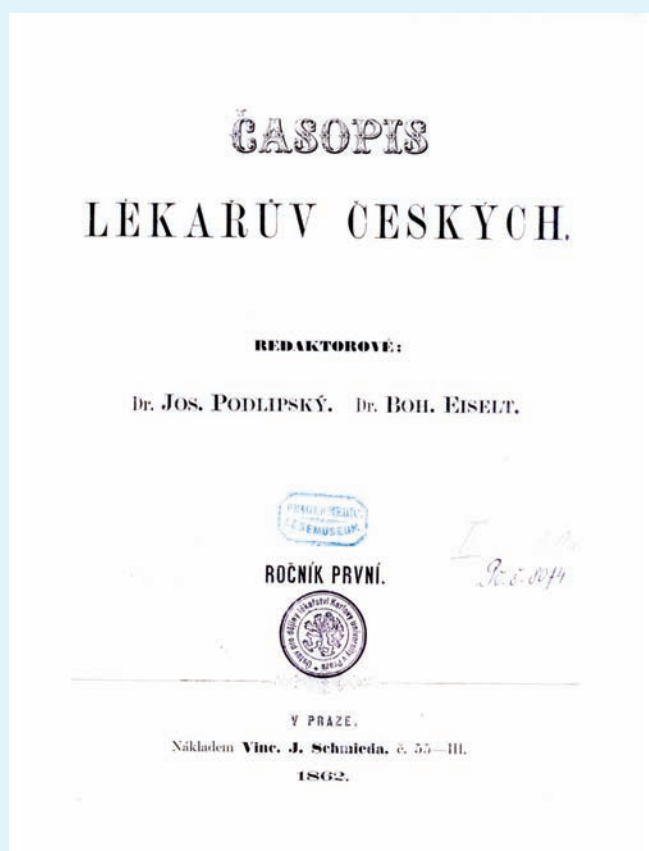
Místem paměti mohou být v klasickém vymezení Francouze Pierra Nory jak skutečná místa v geografickém smyslu (například bitev vítězných či prohraných, tolik oblíbených v českých dějinách), tak události, mytické či historické osobnosti, instituce, symboly nebo pojmy. Koncept míst paměti je vedle francouzské historiografie nejvíce rozpracován v nám bližším německém prostředí. Svá „místa paměti“ mohou mít kromě národů pochopitelně i jinak definovaná společenství, například profesně. V klasických kánonech francouzských „*lieux de memoire*“ nebo německých „*Erinnerungsorte*“ tak najdeme ved-

¹ Peroutka F. *Jací jsme*. Demokratický manifest. Praha 1991; 8.

² Průběh oslav JČMF na <http://www.jcmf.cz/?q=cz/node/155> (otevřeno 18. 6. 2012).

³ Velek L. 150 let moderního parlamentarismu ve střední Evropě. Akademický bulletin 2011; 5: 20–21.

⁴ Sinkulová L. Sto let Spolu českých lékařů. Prakt. Lék. 1962; 42(7): 289–297; Hlaváčková L. Časopis lékařů českých a Spolek lékařů českých v boji za českou universitu a lékařskou fakultu. Čas. Lék. čes. 1982; 121: 1569–1573; Fejfar Z. Význam Spolku českých lékařů kdysi a dnes. Čas. Lék. čes. 1992; 131: 615–632; Hercová J. a kol. Spolek českých lékařů 1862–1992. Praha 1992; Blahoš J, Ticháček B. Sto-ročenka. Historie České lékařské společnosti J. E. Purkyně. Praha 2000; Hlaváčková L. Před 150 lety vyšlo první číslo Časopisu lékařů českých. Jubilea časopisu na jeho vlastních stránkách. Čas. Lék. čes. 2012; 151: 3–4.

První číslo Časopisu lékařů českých

le „míst“ spojených s politickou historií obou velkých evropských národů také „místa“ spojená s dějinami vědeckých institucí, například Collège de France nebo Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft (dnešní Max-Planck-Gesellschaft).⁵

Celonárodním „místem české paměti“ je nepochybně například Univerzita Karlova v Praze, „statek národní“, objekt uctívání a oslav, v minulosti nejednou překažených nějakým politickým převratem.⁶ Typickým „místem paměti“ jinak definované skupiny, v tomto případě profesně, všeobecně známým, uctívaným, opakovaně oslavovaným a současně živoucím, aktivním a zcela moderním organismem, je právě náš dnešní oslavenec, Spolek českých lékařů.

Svůj dvojitý úkol daný mu stanovami v roce 1862 plnil spolek v proměňujících se společenských a politických podmínkách, kterým se někdy zodpovědně přizpůsoboval v zájmu věci, jindy byl nucen podrobit se okolnostem méně dobrovolně.

Úkol pěstovat a ožiovat lékařskou vědu, upotřebovat a zdokonalovat český jazyk v lékařském umění plnil vždy na výši doby především přednáškovou činností, počínaje Purkyňovou přednáškou o pohybech srdce až po dnešní pravidelná setkávání. Úroveň medicíny publikované v českém jazyce šířil jak vydáváním Časopisu lékařů českých, tak zvláště v posledních desetiletích 19. století vydáváním lékařských kompendií nebo později vydáváním sebraných spisů svého duchovního otce. O lékařskou vědu pěstovanou a šířenou v českém jazyce se členové spolku zasloužili nejenom v prvním období své existence úsilím o zřízení české lékařské fa-

kulty, která zahájila provoz v roce 1883, ale také o více než půlstoletí později, kdy přednášky v pražském i brněnském spolku do jisté míry suplovaly zakázanou výuku mediků po uzavření českých vysokých škol. Po určitou dobu, než byly vytvořeny odpovídající institucionální struktury, suploval na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let 19. století Spolek také funkce stavovské organizace. Svou svébytností a vysokou odbornou úroveň si dokázal uchovat i po roce 1948, kdy se stal „pouhou“ všeobecnou sekci jednotné organizace československých lékařů.

Toto je tedy v nejvyšší stručnosti připomenutí vývoje a významu spolku a jeho časopisu v minulosti.⁷ Jeho současné místo a výhledy do budoucna charakterizoval velmi podrobně pan předseda, profesor J. Kvasnička. Mně jako historikovi zbývá už jen vrátit se letmo k několika okolnostem, které ze spolku činí tak významné „místo“ v paměti nejen lékařského stavu, ale i v širším povědomí, případně ve veřejném prostoru.

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že mnohé z toho, co bylo řečeno o reálném významu Spolku českých lékařů a co bude řečeno o jeho roli specifického „místa paměti“, platí i pro spolky nejprve německých a později slovenských kolegů, nemluvě o mnohdy starších a známějších organizacích lékařů větších evropských nebo mimoevropských národů a zemí.

Nejviditelnějšími způsoby zpřítomnění, respektive opakování zpřítomňování a připomínání národních nebo skupinových „míst paměti“ bývají výroční oslavy, s nimi spojené jubilejní publikace a také památníky v podobě hmotných pomníků. Také Spolku českých lékařů, Časopisu českých lékařů a jejich zakladatelům se obou způsoby zpřítomnění dostalo opakovaně a vrchovatou měrou.

Fyzickým pomníkům zakladatelské generaci jazykově české vědy, vzniklým ostatně poměrně pozdě, nehrozil osud některých pomníků lemujících politický vývoj naší země, tedy osud zapomenutí či odstranění, případně opakování postavení.⁸ Pomník Jana Evangelisty Purkyně z roku 1961 tak stále zdobí park na Karlově náměstí,⁹ podobně jako nedaleko o půlstoletí starší pomník jeho generačního druhá „otce národa“ Františka Palackého. Tomu se ostatně v rámci „kultury vzpomínání“ (což je mimochodem další módní historiografický koncept) dostalo i vlastního náměstí, zatímco Purkyně se musel – alespoň v Praze – spokojit pouze s krátkou uličkou. Také další zakladatelé spolku a časopisu českých lékařů jsou (nebo byli) ve veřejném prostoru zpřítomněni památníky. Například pamětní deska Bohumilu Eiseltovi je umístěna na domě v Hellichově ulici nedaleko „památníku“ dalšího z aktivistů českého národního života vrcholícího po pádu Bachova absolutismu, Tyršova domu.

Purkyňův pomník a pamětní desky prvním redaktorům Časopisu lékařů českých byly odhaleny v rámci dlouhodobých oslav 100. výročí založení spolku i časopisu. Odhalení Purkyňova pomníku v listopadu 1961 zahájilo rok trvající jubilejní oslavy, pokračující až do listopadu následujícího roku, kdy byly odhaleny pamětní desky prvním redaktorům Časopisu lékařů českých a současně dvěma ze 24 prvních členů spolku, B. Eiseltovi a J. Podlipskému.¹⁰

Mezi odhalováním památníků probíhaly další vědecké a společenské akce. Oslavy 100. výročí nejstarší existující české lékařské organizace, tehdy „pouhé“ všeobecné sekce, a jejího časopisu se konaly v režii jednotné organizace československých lékařů, společnosti nesoucí (opět jako svým způsobem místo paměti) jméno největšího českého lékaře

⁵ <http://de.wikipedia.org/wiki/Erinnerungsort> (otevřeno 18. 6. 2012).

⁶ Na téma univerzitních jubileí a kultury vzpomínání se v roce 2011 konala mezinárodní konference, na které byly předneseny i referáty o jubilejních oslavách pražské univerzity. Více ve zprávě: Ďurčanský M. Academic Cultures of Remembrance. A Conference on the Triangular relationship between Scientific Research, Academic Heritage and University Cultures of Remembrance. AUC – Historia Universitatis Carolinae Pragensis 2011; 51(1): 94–98.

⁷ Dějiny spolku zde nastíněné podle prací uvedených v poznámce č. 4.

⁸ Hojda Z, Pokorný J. Pomníky a zapomínky. Praha 1997.

⁹ Matoušek O. Janu Ev. Purkyňovi byl postaven pomník. Čas. Lék. čes. 1962; 101: 570–572.

¹⁰ Šmahel O, Syllaba J. Odhalení pamětních desek dr. J. Podlipskému a dr. B. Eiseltovi. Čas. Lék. čes. 1962; 101: 1517–1519.

19. století. Po řadě přednáškových večerů v pražském spolku a Purkyňových dnech v červnu v Libochovicích vyvrcholil jubilejní rok v listopadu sjezdem československých lékařů v Praze. V „pozdravu sjezdu“ vyčetl ministr zdravotnictví Josef Plojhar původnímu spolku „bezideovost, roztržštěnost a akční živelnost“ a současným lékařům naopak vytyčil nový smysl jejich společnosti: „soustavné zvyšování odborného i politického profilu“.¹¹ Odborné jednání sjezdu i články historiků medicíny o dějinách spolku a časopisu se však již bez podobných floskulí většinou obešly. Trvalou památkou jubilejních oslav se staly již zmíněné pomníky a také pamětní medaile J. E. Purkyně.

Velkých oslav se dostalo 130. výročí spolku v roce 1992 nepochybně proto, že byly prvními v nových společenských podmínkách. Jejich průběh byl velmi podobný těm dnešním. Slavnostní večer byl uspořádán rovněž v červnu, zde, ve Velké aule Karolina. Mimořádnou pozornost tehdy vzbudil pozdravný dopis hrdiny sametové revoluce, prezidenta (tehdy ještě československého) Václava Havla, který nad večerem převzal záštitu. Mezi čestnými hosty byli jako dnes představitelé oslavujícího Spolku českých lékařů, jeho mateřské České lékařské společnosti J. E. Purkyně, zástupci dalších odborných a stavovských organizací lékařů z českých zemí, ze Slovenska i ze zahraničí. Těsné historické sepětí s univerzitou

a její lékařskou fakultou (respektive fakultami) bylo demonstrováno nejen místem konání, ale také přítomností a projevy rektora Univerzity Karlovy a děkana 1. lékařské fakulty. Přítomen byl také tehdejší ministr zdravotnictví a zástupce primátora hlavního města Prahy.¹²

Přestože lékařské organizace a spolky mají od roku 1935 vlastní sídlo v Lékařském domě v Praze 2, ve kterém se od té doby konají i pravidelné přednášky spolku, při nejvýznamnějších příležitostech, jako je tato, se scházejí zde, na půdě pražské univerzity.

Lékaři stáli u jejího zrodu před více než 650 lety, jak svědčí například znak jedné ze čtyř tradičních fakult na tapiserii před vámi,¹³ tak mezi průkopníky české výuky medicíny v počátcích existence spolku. Přední univerzitní učitelé byli také vždy mezi představiteli spolku, v dobách jeho slávy i v dobách méně příznivých.

Není proto nepatřičné, když účtu stopadesátiletému jubilantovi vyjádřím slovy převzatými ze zakládací listiny Univerzity Karlovy:

**Ad perpetuam rei memoriam!
(Na věčnou té věci paměť!)**¹⁴

doc. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D.

Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy

Vážené dámy, vážení pánové,

nejsem lékařka ani vědec, ale přicházím z kraje a místa, kde Jan Evangelista Purkyně strávil několik šťastných let svého mládí a bral Blatnou za svůj domov. Děkuji vám za pozvání a za to, že mohu říci pár slov k výročí Spolku českých lékařů v Praze jako součásti České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně.

Jan Evangelista Purkyně byl přítelem Eduarda Grégra, který mladého Jana doporučil baronovi Františku Hildprandtovi k vyučování jeho dvou dětí na zámku v Blatné. Purkyně zde působil nejen jako učitel a vychovatel, ale byl i překladatelem Goethových knih a hlavně se stal dobrým přítelem celé rodiny. Pobyt na Blatné byl pro Jana i významným impulzem pro jeho přírodovědecké studie. František Hildprandt záhy poznal Janovo nadání a schopnosti a rozhodl se jej finančně podporovat na dalších studiích. Je možné citovat známý rozhovor mezi Hildprandtem a Purkyněm slovy Jana Evangelisty: „Tu on se svým, mně nezapomenutelným dobrotivým okem ke mně pohlédl – on, seděl, já stál – a pravil: „A cožpak půjdete na cestu bez klobouku?“ – a když jsem se nedovtipoval, připojil: „doktorského?“ a hned doložil: „Víte co? Když přijdete do Prahy, jděte k mému hausmistrovi Kristiánu (bylo to v Široké ulici) a on Vám dá všechno, co budete potřebovat na disertaci a k doktorování.“

Projevem celoživotní hluboké vděčnosti Františkovi Hildprandtovi byl zvyk Jana Evangelisty Purkyně mít s sebou na všech působištích odlitek ruky Františka Hildprandta. Tento odlitek obvykle ležel jako záštita na Purkyňově pracovním stole. S léty působení Jana Evangelisty Purkyně na Blatné souvisí i jeho úmysl založit spolu s mladým Ferdinandem Hildprandtem internátní školu pro výchovu přírodovědců, pro kterou použil název „Sirotčinec“, vyplývající z tehdejší situace, kdy jediné ústavy tohoto druhu sloužily pro výchovu sirotků a dětí chudých rodičů. Tento projekt se bohužel neuskutečnil pro válečný konflikt, do kterého mladý Hildprandt musel narukovat. K Blatné Jana Evangelistu nepoutalo jen přátelství k rodině Hildprandtů, knihy a výukové povinnosti,

Baronka Jana Germenis-Hildprandt

ale také přátelství s mladou Adélou Desfoursovou. I tato osobní vzpomínka skrytá v nejtajnějším koutku duše jej po celý život s Blatnou spojovala.

V roce 1937 se na Blatné uskutečnilo setkání u příležitosti oslav 150. výročí narození Jana Evangelisty Purkyně a od té doby je na nádvoří zámku pamětní deska. Pro oživení Purkyňovy tradice na Blatné bychom rádi organizovali setkání odborníků zaměřená na význam odkazu Jana Evangelisty Purkyně pro současnou vědu. Tato setkání na Blatné by mohla mimo jiné ukázat Jana Evangelistu jako vzor mladým vědeckým pracovníkům pro jejich dnešní vědeckou dráhu.

Přeji vám hodně úspěchů k dnešnímu výročí a děkuji vám za pozornost.

Jana Germenis-Hildprandt

¹¹ Plojhar J. Pozdrav sjezdu. Čas. Lék. čes. 1962; 101: 1329–1330.

¹² Kvasnička J. Slavnostní večer k 130 výročí založení Spolku českých lékařů. Čas. Lék. čes. 1992; 131: 609–614.

¹³ Popis a vyobrazení tapisérie. In: Petráň J. Památky Univerzity Karlovy. Praha 1999; 91.

¹⁴ Text listiny: (otevřeno 18. 6. 2012).

Dopis

Spolek mediků českých

Vážený pan
prof. MUDr. Jan Kvasnička, DrSc.
předseda Spolku českých lékařů

V Praze 4. června 2012

Vážený pane profesore,

dovolte mi, abych Vám jménem svým a jménem Spolku mediků českých co nejsrdečněji poblahopřál k tak významnému výročí, jako je 150 let existence Vašeho Spolku českých lékařů ČLS JEP.

Je úžasné, že se české hrdé stavovské organizace mohou dožívat tak krásných jubileí. Spolek mediků českých bude stejné jubileum slavit v akademickém roce 2012/2013. Myslím, že při této významné události bychom mohli společně uspořádat menší posezení SČL ČLS JEP a SMČ – například v Akademickém klubu 1. LF UK ve Faustově domě. Na tomto posezení by mohli promluvit významní členové našich Spolků a mohli bychom se blíže seznámit.

Vše nejlepší přejí členové Spolku mediků českých!

S pozdravem

Jiří Kohout
předseda představenstva SMČ

ZPRÁVY Spolek lékařů českých v Praze

pořádá v **září a říjnu 2012** pravidelné přednáškové večery s diskuzí. Začátek vždy v **17 hodin** v Lékařském domě v Praze 2, Sokolská 31.

DNE 24. ZÁŘÍ 2012

Přednáškový večer Chirurgické kliniky
2. LF UK a FN Motol
Přednosta: prof. MUDr. Jiří Hoch, CSc.

Chirurgie ve vyšším věku

Koordinátor: prof. MUDr. Jiří Hoch, CSc.
1. J. Hoch: Úvod (5 min)
2. J. Hoch, M. Blaha: Kolorektální karcinom ve stáří (10 min)
3. A. Nikov, J. Schwarz: Akutní krvácení do GIT (10 min)
4. F. Pazdírek, D. Kostrouch: Akutní cholecystitida (10 min)
5. B. East, T. Krejčí: Ileózní stavy (10 min)
6. M. Vjaclovský, J. Neumann: Nutrice chirurgických pacientů vyššího věku (10 min)
7. R. Kufa, L. Frajer: Estetická chirurgie ve stáří? (10 min)
Diskuze

DNE 1. ŘÍJNA 2012

Přednáškový večer Gynekologicko-porodnické kliniky nemocnice
1. LF UK a Nemocnice Bulovka
Přednosta: prof. MUDr. Michael Halaška, DrSc.

Skřivanův večer

Přehled zájmů pracovníků kliniky

Koordinátor: prof. MUDr. Michael Halaška, DrSc.
1. M. Halaška: Úvod (5 min)
2. B. Sehnal: Prevalence anální HPV infekce (5 min)
3. D. Driák: Kontroverze vakcinace proti HPV (5 min)
4. L. Krajčiová: Využití koagulace LigaSure™ v gynekologické operativě (5 min)
5. P. Filová: Použití drenážního Hi-Vac systému při léčbě infekčních ran (5 min)
6. H. Neumannová: Naše zkušenosti s prvotrimestrálním skríníngem (5 min)
7. P. Bolehovská: Změny angiogeneze placenty u těhotných s IUGR (5 min)
8. Z. Kolářová: Analýza ST úseku FEKG během porodu (5 min)
9. E. Menzlová: Appendicitis v graviditě (5 min)
10. M. Mojhová: Infekční porody (rubeola) (5 min)
11. M. Dvořák: Management gravidity s plodem v poloze KP (5 min)
Diskuze

DNE 8. ŘÍJNA 2012

Přednáškový večer Ústavu lékařské biochemie a laboratorní diagnostiky
1. LF UK a VFN
Přednosta: prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.

Hořejšího večer

Koordinátor: prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.
1. T. Zima: Úvod (5 min)
2. M. Kalousová: Těhotenský protein PAPP-A u pacientů s onemocněním ledvin (10 min)
3. Z. Zemanová, K. Michalová, J. Březinová: Přínos mikročipových technologií pro analýzu genomu nádorových buněk (10 min)
4. Z. Doubková: Infekce způsobené *Pneumocystis jirovecii* (10 min)
5. T. Kvasnička a kol.: Profylaxe hluboké žilní trombózy a trombotických komplikací v graviditě – naše 10leté zkušenosti (10 min)
6. M. Jančíková: Detekce a charakterizace cirkulujících nádorových buněk u pacientů s kastročně rezistentním karcinomem prostaty (10 min)
7. M. Leníček: Malabsorbce žlučových kyselin (10 min)
8. P. Kocna: Screening KRCA – novinky (10 min)
Diskuze

DNE 15. ŘÍJNA 2012

Přednáškový večer Kardiologické kliniky IKEM
Přednosta: prof. MUDr. Josef Kautzner, CSc.

Weberův večer

Plicní hypertenze v roce 2012

Koordinátor: prof. MUDr. Josef Kautzner, CSc.
1. J. Kautzner: Úvod (5 min)
2. M. Kleissner: Definice, klasifikace, epidemiologie a prognóza plicní hypertenze (15 min)
3. M. Šramko: Diagnostický algoritmus u plicní hypertenze (15 min)
4. H. Al-Hiti: Moderní léčba plicní hypertenze (15 min)
5. A. Reichenbach: Případy z naší praxe (10 min)
Diskuze

DNE 22. ŘÍJNA 2012

Přednáškový večer 1. interní kliniky
1. LF UK a VFN
a Ústavu hematologie a krevní transfuze Praha
Přednosta: prof. MUDr. Marek Trněný, CSc.

Eiseltův večer Hodgkinův lymfom

Koordinátor: prof. MUDr. Marek Trněný, CSc.
1. M. Trněný: Úvod (5 min)
2. M. Trněný: Hodgkinův lymfom (10 min)
3. J. Stříteský: Patogeneze Hodgkinova lymfomu z pohledu patologa a klasifikace lymfoproliferací (10 min)
4. T. Stopka: MicroRNA a molekulárně biologická charakterizace lymfoproliferativních nádorů včetně Hodgkinova lymfomu (10 min)
5. J. Kořen: Primární terapie Hodgkinova lymfomu (10 min)
6. D. Pohlreich, B. Vacková, J. Kořen: Autologní transplantace v léčbě relapsu Hodgkinova lymfomu (10 min)
7. V. Válková: Alogenní transplantace v léčbě Hodgkinova lymfomu (10 min)
Diskuze

DNE 29. ŘÍJNA 2012

Přednáškový večer Stomatologické kliniky 1. LF UK a VFN
Přednosta: prof. MUDr. Jiří Mazánek, DrSc.

Kostečkův večer

Koordinátor: prof. MUDr. Jiří Mazánek, DrSc.
1. J. Mazánek: Úvod: Vzpomínka na prof. MUDr. Jaroslava Tomana, DrSc. (5 min)
2. H. Hubálková, H. Staňková, I. Linetskiy, J. Mazánek: Léčení zánětů zubního lůžka ozónovou vodou (10 min)
3. J. Handzel, L. Hess, T. Hlad'o, L. Navarová, A. Planerová, J. Vašáková, J. Donátová: Inhalanční sedace při vědomí Entonoxem (10 min)
4. L. Korábek, I. Pipková: Problémy současné orální medicíny (10 min)
5. H. Staňková, J. Mazánek: Orofaciální záněty v proměnách času (10 min)
6. R. Foltán, J. Nieblerová, V. Machoň, K. Klíma: Nové trendy v ortognátní chirurgii (10 min)
7. R. Šmucler, M. Vlk, Z. Matějka: Topická a systémová fotodynamická terapie maligních nádorů hlavy a krku (10 min)
8. R. Jirman, Z. Horák, J. Mazánek: Řešení obličejových defektů 3D custom – made implantáty (10 min)
Diskuze

prof. MUDr. Miloš Grim, DrSc.
vědecký sekretář

prof. MUDr. Jan Kvasnička, DrSc.
předseda